

Киберхавфсизлик Сиёсати Ва Уни Бошқариш

Эргашев Аслон Акрамович¹

Резюме: Мақолада киберхавфсизлик сиёсати ва уни бошқариш ҳақида маълумот берилган.

Калит сўзлар: ахборот, ахборот хавфсизлиги, киберхавфсизлик, парол, идентификация, вирус, компьютер, интернет.

Асримизнинг глобал муаммолари қаторига янгидан-янги турлари билан тилга олинаётган кибержиноятчилик кириб келганига ҳам анча бўлди. Унинг бизга маълум бўлган вирусли дастурларни тарқатиш, паролларни бузиб кириш, кредит карта ва бошқа банк реквизитларидаги маблағларни ўзлаштириш талон-торож қилиш, шунингдек, интернет орқали қонунга зид ахборотлар, хусусан, бўҳтон, маънавий бузук маълумотларни тарқатиш билан башарият ҳаётига катта хавф солаётганидан кўз юма олмаймиз.

Ахборот хавфсизлиги деб, маълумотларни йўқотиш ва ўзгартиришга йўналтирилган табиий ёки сунъий хоссали тасодифий ва қасддан таъсирлардан ҳар қандай ташувчиларда ахборотнинг ҳимояланганлигига айтилади. Ахборотнинг ҳимояси деб, бошқариш ва ишлаб чиқариш фаолиятининг ахборот хавфсизлигини таъминловчи ва ташкилот ахборот захираларининг яхлитлиги, ишончлиги, фойдаланиш осонлиги ва махфийлигини таъминловчи қатъий регламентланган динамик технологик жараёнга айтилади. Ахборот хавфсизлиги деб, маълумотларни йўқотиш ва ўзгартиришга йўналтирилган табиий ёки сунъий хоссали тасодифий ва қасддан таъсирлардан ҳар қандай ташувчиларда ахборотнинг ҳимояланганлигига айтилади. Ахборотнинг ҳимояси деб, бошқариш ва ишлаб чиқариш фаолиятининг ахборот хавфсизлигини таъминловчи ва ташкилот ахборот захираларининг яхлитлиги, ишончлиги, фойдаланиш осонлиги ва махфийлигини таъминловчи қатъий регламентланган динамик технологик жараёнга айтилади. Ахборот хавфсизлиги деб, маълумотларни йўқотиш ва ўзгартиришга йўналтирилган табиий ёки сунъий хоссали тасодифий ва қасддан таъсирлардан ҳар қандай ташувчиларда ахборотнинг ҳимояланганлигига айтилади. Ахборотнинг ҳимояси деб, бошқариш ва ишлаб чиқариш фаолиятининг ахборот хавфсизлигини таъминловчи ва ташкилот ахборот захираларининг яхлитлиги, ишончлиги, фойдаланиш осонлиги ва махфийлигини таъминловчи қатъий регламентланган динамик технологик жараёнга айтилади. Киберхавфсизлик тушунчасига таърифлар мавжуд.

- Хусусан, CSEC2017 Joint Task Force (CSEC2017 JTF) киберхавфсизликка қуйидагича таъриф берган: киберхавфсизлик – ҳисоблашга асосланган билим соҳаси бўлиб, бузғунчилар мавжуд бўлган шароитда амалларни кафолатлаш учун ўзида технология, инсон, ахборот ва жараённи мужассамлаштирган.
- У хавфсиз компьютер тизимларини яратиш, амалга ошириш, таҳлил қилиш ва тестлашни ўз ичига олади.
- Киберхавфсизлик таълимнинг мужассамлашган билим соҳаси бўлиб, қонуний жихатларни, сиёсатни, инсон омилини, этика ва рискларни бошқаришни ўз ичига олади.

¹ Бухоро давлат университети Амалий математика ва дастурлаш технологиялари кафедраси катта ўқитувчиси (Бухоро, Ўзбекистон).

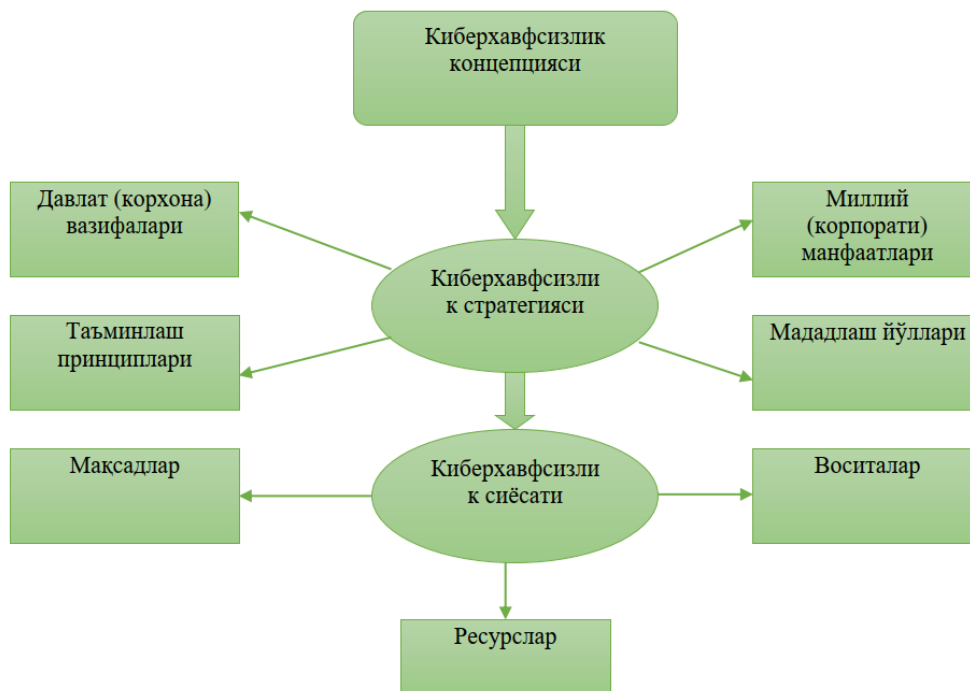

- Тармоқ бўйича фаолият юритаётган Cisco ташкилоти эса киберхавфсизликка қуйидагича таъриф берган: Киберхавфсизлик – тизимларни, тармоқларни ва дастурларни рақамли ҳужумлардан ҳимоялаш амалиёти.
- Ушбу киберҳужумлар одатда махфий ахборотни бошқариш, алмаштириш ёки йўқ қилишни; фойдаланувчилардан пул ундиришни; ёки нормал иш фаолиятини узуб қўйишни мақсад қилади.
- Ҳозирги кунда самарали киберхавфсизлик чораларини амалга ошириш инсонларга қараганда қуролмалар сонининг кўплиги ва бузғунчилар салоҳиятини ортиши натижасида амалий томондан мураккаблашиб бормоқда.

Киберхавфсизлик концепцияси – ахборот хавфсизлиги муаммосига расмий қабул қилинган қарашлар тизими ва уни замонавий тенденцияларни ҳисобга олган ҳолда ечиш йўллари. Концепцияни ишлаб чиқишни уч босқичда амалга ошириш тавсия этилади.

1-расм. Ахборот ҳимояси концепциясини ишлаб чиқиш босқичлари

2-расм. Киберхавфсизлик концепцияси схемаси.

Киберхавфсизлик сиёсати бу – ташкилотнинг мақсади ва вазифаси ҳамда хавфсизликни таъминлаш соҳасидаги чора-тадбирлар тавсифланадиган юқори сатҳли режа ҳисобланади. У хавфсизликни таъминлашнинг барча дастурларини режалаштиради.

Аппарат воситалар ва дастурий таъминот иш жараёнини таъминловчи воситалар ҳисобланади ва улар хавфсизлик сиёсати томонидан қамраб олиниши шарт.

Ташкилотнинг амалий хавфсизлик сиёсати қўйидаги бўлимларни ўз ичига олиши мумкин:

- умумий низом;
- паролларни бошқариш сиёсати;
- фойдаланувчиларни идентификациялаш;
- фойдаланувчиларнинг ваколатлари;
- ташкилот ахборот коммуникацион тизимини компьютер вируслардан ҳимоялаш;
- тармоқ уланишларини ўрнатиш ва назоратлаш қоидалари;
- электрон почта тизими билан ишлаш бўйича хавфсизлик сиёсати қоидалари;
- ахборот коммуникацион тизимлар хавфсизлигини таъминлаш қоидалари;
- фойдаланувчиларнинг хавфсизлик сиёсатини қоидаларини бажариш бўйича мажбуриятлари ва ҳ.к.лар.

Ахборот хавфсизлиги сиёсати ташкилот масалаларини ечиш ҳимоясини ёки иш жараёни ҳимоясини таъминлаши шарт.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати

1. Dileep Kumar G, Manoj Kumar Singh and M.K. Jayanthi. Network Security Attacks and Countermeasures. Indexed In: SCOPUS |Copyright: © 2016 |Pages: 357
2. Эргашев А.А., Садикова Ф.С. Способы и методы анализа многомерного базы данных Universum: технические науки. Выпуск: 12(93) Декабрь 2021. С. 86-90
3. Imomova Shafolat Mahmudovna, Norova Fazilat Fayzulloyevna. Ta'lim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish// Miasto Przyszłości, Vol. 32 (2023), С.47-49.
4. Эргашев А.А., Умуров О.Ф. Выбор паттерна проектирования автоматизированной информационной системы Журнал Проблемы науки 2021 год июнь 6`65 . С. 17-19
5. Shafolat IMOMOVA. BLOCKCHAIN VA UNING AXBOROT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI//Pedagogik mahorat. Maxsus son(2021 yil, derkabr),2021, С.88-90.

